

T.C.
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

7/56465 6K-88

Sayı : 72079556-610-88
Konu : Soru Önergesi (7/56465)

03/07.2022

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 14.01.2022 tarihli ve 947361 sayılı yazınız.

İlgi yazı ekinde alınan Ordu Milletvekili Sayın Dr. Mustafa ADIGÜZEL tarafından Bakanlığımıza yöneltilen 7/56465 Esas Numaralı yazılı soru önergesine, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 99 uncu maddesi uyarınca hazırlanan cevabi yazımız ekte sunulmuştur. Bilgilerinize arz ederim.

Derya YANIK
Bakan

Ek: Cevap Metni (3 sayfa)

Ordu Milletvekili Sayın **Dr. Mustafa ADIGÜZEL**'e Ait 7/56465 Esas Numaralı Yazılı Soru
Önergesine İlişkin Cevap Metni

Engellilerin, eğitim, istihdam, bakım, sağlık, sosyal yardımlar gibi hak ve hizmetlerden yararlanmaları için engel durumlarının belirlenmesine ihtiyaç duyulmuş ve engellilik değerlendirmelerini standart hale getirmek amacı ile 1981 yılından başlayarak engelliler için sağlık kurulu raporu yönetmelikleri hazırlanmıştır. 1998, 2006, 2010, 2012 ve 2013 yıllarında yapılan yönetmelik değişiklikleri ile engellilerin hak ve hizmetlerden yararlanmalarının önündeki engellerin aşılması ve uygulamaların kolaylaştırılması amaçlanmıştır.

Bakanlığımız, Sağlık Bakanlığı ile işbirliği içerisinde, engellilerin çeşitli hak ve hizmetlerden yararlanmalarında pasaport niteliği taşıyan engelli sağlık kurulu raporu (ESKR) düzenlenmesi sürecinin iyileştirilmesi ve kalitesinin artırılması amacı ile bir dizi çalışma yapmıştır.

30.03.2013 tarihli ve 28603 Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik" uygulamalarında çocukluk çağı engellilik değerlendirmelerinde kimi hastalık ve sendromların engel oranları cetvelinde yer almaması nedeni ile güçlük yaşandığı, bebek ve çocukların ağır engelli olup olmadıklarının belirlenmesinde standart bir yaklaşım olmaması nedeni ile farklı hastanelerden farklı değerlendirmeler yapıldığı, çocuklara özgü ihtiyaçların yeterince gözetilmediği Bakanlığımıza ulaşan başvurulardan tespit edilmiştir. Benzer şekilde yetişkinlerin engellilik değerlendirilmesinde bazı hastalık ve sağlık koşullarının engel oranları cetvelinde yer almaması, ağır engellilik değerlendirilmesi ve itiraz sürecinde yaşanan güçlükler yönetmelik değişikliği çalışmalarının başlatılmasına neden olmuştur.

2013 tarihli ESKR yönetmeliğinde bakım aylığı alınması "ağır engelli olma" koşuluna bağlanmış ve ağır engelli olma hali yönetmeliğin "Tanımlar" başlıklı 4 üncü maddesinde "Ağır özürlü: Özur durumuna göre özur oranı %50 ve üzerinde olduğu tespit edilenlerden günlük yaşam aktivitelerini başkalarının yardımı olmaksızın yerine getiremeyeceğine özürlü sağlık kurulu tarafından karar verilen kişileri ifade eder" biçiminde tanımlanmıştır. İlgili yönetmeliğin engel oranlarını belirten Ek-2 cetvelinde ağır engelli tanımını ölçeklendiren, değerlendiren bir yönlendirme bulunmamaktadır. Uygulamada, söz konusu değerlendirme araçları olmaksızın verilen kararların bir standardının olmadığı ve heyetler arasında benzer durumlara ilişkin karar farklılıkları bulunduğu Bakanlığımıza iletilmiştir. Bu noktada 2013 tarihli yönetmeliğin tanımlarına ilişkin yeni bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmuş olup, 2019 tarihli yönetmelik hazırlık çalışmalarında çocuk ve yetişkinler için engellilik konusunda "tam bağımlı", "kısmi bağımlı" engelli olma halinin bilimsel kriterlere göre değerlendirilmesinin sağlanması amacı ile Sağlık Bakanlığı yetkilileri ve konunun uzmanları ile toplantılar gerçekleştirilmiştir.

Yukarıda ifade edilen sorunların çözümü amaçlanarak çocuk ve yetişkinlerin farklı ihtiyaçları olması gözetilerek iki ayrı yönetmelik hazırlanmıştır. Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik (ÇÖZGER) ve Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik (ESKR) 20.02.2019 tarihli ve 30692 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

ÇÖZGER ile özellikle 0-3 yaş aralığında olan bebeklerin değerlendirilmesinde yaşanan güçlükleri ortadan kaldıran bir sistem geliştirilmiştir. Söz konusu yönetmelikte "özel gereksinimi vardır (ÖGV), hafif düzeyde ÖGV, orta düzeyde ÖGV, ileri düzeyde ÖGV, çok ileri düzeyde

ÖGV, belirgin özel gereksinimi vardır, özel koşul gereksinimi vardır” kararları alınabilmektedir. Özel gereksinimi olan çocukların bakım hizmetlerinden yararlanması için gerekli olan “ağır engelli” olma durumu yönetmelikte açık biçimde belirtilmiş olup “çok ileri düzey özel gereksinimi var, belirgin özel gereksinimi var ve özel koşul gereksinimi var” ifadelerinden biri ile değerlendirilen çocuğun bu kapsamda olduğu net biçimde açıklanmıştır. Bu bağlamda çocuklar için ağır engelli değerlendirilmesi için bilimsel ve heyetler arasında farklılığa yol açmayacak bir uygulamanın getirildiği tespit edilmiştir.

Erişkinlerin bağımlılık değerlendirmesi 2019 tarihli ESKR yönetmeliğinde ele alınmıştır. Yönetmelik hazırlık çalışmaları sırasında kişilerin bağımlılık değerlendirmelerini ölçen değerlendirme araçları uzmanlar tarafından incelenmiş ve Fonksiyonel Bağımsızlık Ölçeğinin (FIM) alanda kullanılmasına karar verilmiştir. Söz konusu karar uyarınca bağımlılık değerlendirmeler ile ilgili:

ESKR yönetmeliğinde “Tanımlar” başlıklı 4 üncü maddede kısmi bağımlı engelli birey ve tam bağımlı engelli birey tanımlamaları;

“ğ) Kısmi bağımlı engelli birey: Doku, organ ve/veya fonksiyon kaybı ve/veya psikiyatri tanısına bağlı olarak muhakeme yeteneği değerlendirilmesi gereken fonksiyonel bağımsızlık ölçeklerine göre günlük yaşam aktivitelerini yardım alarak gerçekleştirebileceğine karar verilen bireyi,

m) Tam bağımlı engelli birey: Engel durumuna göre engel oranı %50 ve üzeri olduğu tespit edilenlerden doku, organ ve/veya fonksiyon kaybı ve/veya psikiyatri tanısı bağlantılı olarak muhakeme yeteneği değerlendirilmesine göre günlük yaşam aktivitelerini yardım almasına rağmen kendi başına gerçekleştiremediğine karar verilen bireyi ifade eder.” biçiminde yapılmıştır.

Yönetmelik uygulaması sırasında erişkinler için bağımlılık değerlendirmelerinde sorun yaşandığı ifade edilmiş olup Sağlık Bakanlığı 28.03.2019 tarih ve 23642684-010-99-484 sayılı yazısı ile yayımladığı 2019/06 sayılı genelgesinde, erişkinler için engelli sağlık kurulu raporu verilirken sağlık kurulu tarafından ağır engelliliğin standart biçimde değerlendirilmesinin sağlanması amacı ile FIM formunun uygulanmasını zorunlu hale getirmiştir. Erişkinlerde ağır özürülü ya da ağır engelli yerine “tam bağımlı engelli” ifadesi getirilmiştir.

Alanda yaşanan sorunların Bakanlığımıza ve Sağlık Bakanlığına iletilmesi sonucunda Sağlık Bakanlığının 11.04.2019 tarih ve 23642684-010-99577 sayılı yazısı ile tüm il sağlık müdürlükleri ve rapor veren heyetler uygulama birliği konusunda bilgilendirilmiştir. Söz konusu yazıda ESKR yönetmeliğinin 4 üncü maddesinde tam bağımlı engelli bireyin tanımlandığı belirtilerek psikiyatrik tanı bağlantılı olarak muhakeme yeteneği değerlendirmesine göre tam bağımlı olduğu tespit edilen bireyler; doku organ ve /veya fonksiyon kaybı bağlantılı yapılacak değerlendirmelerde günlük yaşam aktiviteleri bakımından bağımsız veya kısmi bağımlı olarak değerlendirilseler bile bu kişiler için sağlık kurulu raporu bağımlılık değerlendirmesi bölümünde “tam bağımlı” ibaresi işaretlenir biçiminde ek yönlendirme getirilmiştir.

Erişkinlerin bağımlılık değerlendirmesinde yaşanan güçlüklerin yönetmelikte öngörülen FIM ölçeğinin kullanılmasında yaşanan güçlüklerden kaynaklandığı görülmüştür. Pandemi öncesinde Sağlık Bakanlığı koordinatörlüğünde Bakanlığımız ve alan uzmanı hekimlerin katılımı ile gerçekleştirilen bir dizi toplantıda konu ele alınmış ve engellilik durumunu ifade eden tüm branşlar için ÇÖZGER sistemine yakın kesinlikte bağımlılık değerlendirmesi yapılmasını sağlayacak bir sistem oluşturulmaya çalışılmıştır. Söz konusu sistem değişikliğinin Yönetmelik

değişikliği ile hayata geçirilmesi sureti ile bağımlılık değerlendirmesinde yaşanan güçlüklerin çok azalacağı öngörüsü oluşmuştur.

Bakım hizmeti veren tüm ülkeler kendi koşulları çerçevesinde kişilerin bağımlılık ve bağımsızlık düzeylerinin belirlenmesine olanak sağlayan çeşitli ölçüm araçları ile bu kişileri tespit etmekte ve hizmetlerini bu değerlendirme aracına göre planlamaktadırlar. Ülkemizde uygulanan FIM ölçeği de pek çok ülkede bakım ve rehabilitasyon alanında kullanılan bir ölçüm aracı niteliğindedir.

Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik eki olan Özel Gereksinim Alanları Kılavuzu ve Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik eki “Erişkinler İçin Engel Oranları Alan Kılavuzu” engellilik değerlendirme kriterlerini içermektedir.

Ayrıca 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunun Ek 7 nci maddesi doğrultusunda yürütülmekte olan evde bakım yardımı işlemlerinde sağlık kurulu raporunda ağır engelli ya da tam bağımlı ibaresi bulunması zorunludur. Mevzuat gereği engelli bireylerin sağlık kurulu raporlarında, ağır engelli/ tam bağımlı ibaresi bulunmadığı takdirde evde bakım yardımından yararlandırılması mümkün değildir.